

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
M. A. (PARANGAT) SOCIAL SCIENCES
EXAMINATION: JANUARY – 2024
FIRST SEMESTER

Subject: Rural Studies (SC22-104)

Date: 01/01/2024

Total marks: 60

Time: 10.00 am to 12.30 pm

Instructions: 1) All questions are compulsory.

- Q. 1) Answer in detail following questions. (Any One) (20)**
1. What is meant by rural development? Define major challenges to rural development in India.
  2. Define rural. Write a detail note on agrarian social structure.
- Q. 2) Answer of the following questions. (Any Three) (30)**
1. Define Malik, Kisan and Majdur classification in agrarian society.
  2. Write in details on the causes of seasonal migration.
  3. Critically evaluate the contemporary issues of peasant society in India.
  4. Write an essay on community development in Indian village.
  5. What is meant by mode of production according to Marxist understanding?
  6. Write in details on the socio-economic problems of landless laborers.
- Q. 3) Write Short notes. (Any Two) (10)**
- a) Role of National Institute of Rural Development
  - b) Features of rural society in India.
  - c) Define productive labour.
  - d) Importance of Gram panchayat.

मराठी रूपांतर

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

- प्र. १) खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) (२०)**
१. ग्रामीण विकास म्हणजे काय? भारतातील ग्रामीण विकासातील प्रमुख आव्हाने स्पष्ट करा.
  २. 'ग्रामीण' या संकल्पनेची व्याख्या करा. कृषिधारित सामाजिक संरचनेवर विस्तृत टीप लिहा.
- प्र. २) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) (३०)**
१. कृषिप्रधान समाजातील मालिक, किसान व मजदूर संकल्पनांचे वर्गीकरण करा.
  २. हंगामी स्थलांतराची कारणे विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
  ३. भारतातील कृषक समाजातील समकालीन प्रश्नांचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
  ४. भारतीय खेड्यांतील समुदाय विकासावर निबंध लिहा.
  ५. मार्क्सवादी विचारांनुसार उत्पादन-पद्धतीचा अर्थ सांगा.
  ६. भूमिहीन मजुरांच्या सामाजिक-आर्थिक समस्यांची तपशीलवार मांडणी करा.
- प्र. ३) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (१०)**
- अ) नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ रुरल डेव्हलपमेंटची भूमिका
  - ब) भारतातील ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये
  - क) उत्पादीत श्रमाची व्याख्या करा.
  - ड) ग्रामपंचायतीचे महत्त्व सांगा.